

Länsstyrelsen
Norrbotten

YTTRANDE

1 (4)

Datum
2020-05-13

Diarienummer
425-2419-2020

Miljödepartementet
c/o Regeringskansliet

Yttrande över betänkande Vägen till en klimatpositiv framtid (SOU 2020:4)

Er beteckning M2020/00166/K1

Länsstyrelsen i Norrbottens län lämnar följande yttrande över rubricerade betänkande från Miljödepartementet.

SAMMANFATTNING

Länsstyrelsen tillstyrker utredningen i stort. Länsstyrelsen avstyrker dock föreslagna åtgärder för beskogning av jordbruksmark, då förslagen inte harmonierar med det regionala åtgärdsprogrammet Nära mat och bevarandet av biologisk mångfald. Sedan 1990-talet har produktionen av livsmedel i Norrbotten minskat markant. Norrbotten är därutöver det skogstätaste länet i Sverige och att bevara öppna landskap är av yttersta vikt för att främja den biologiska mångfalden. Livsmedelsproduktion utgör samhällsviktig verksamhet och att bevara jordbruksmark i landet är nödvändigt med avseende på de förväntade klimatförändringarna. Med detta i beaktande bör skydd av jordbruksmark ha hög prioritet.

Länsstyrelsen tillstyrker förslaget att avvakta Skogsutredningen (M 2019:2). Länsstyrelsen delar inte *Samverkansprocess skogsproduktions* bedömning att de tillväxthöjande åtgärder som lyfts fram inte påverkar andra miljömål negativt.

YTTRANDE

Övergripande synpunkter

I alla sammanhang där det finns en ambition att belysa nationella förhållanden, behöver beskrivningarna utgå från att förutsättningar är olika i Sverige. Det gäller jordbruk, skogsbruk, våtmarker, skadeverkningar på dessa, etc. För att få bättre precision i föreslagna åtgärder behöver beslutsunderlag i så hög utsträckning som möjligt och som är ekonomiskt försvarbart, spegla de faktiska förhållandena i landets olika delar. Då kan nya möjligheter visa sig, alternativt nya risker bli kända.

Potential för ökad kolsänka och minskade utsläpp s 181

Länsstyrelsen anser det är bra och viktigt att utredningen poängterar att det är en viktig förutsättning att åtgärderna inte försvårar möjligheten att nå andra miljömål som berörs av åtgärderna.

Samverkansprocess skogsproduktion s 196 och s 203

Länsstyrelsen ställer sig tveksam till påståendet att dessa tillväxthöjande åtgärder inte påverkar andra miljömål negativt. Förfarandet i *Samverkansprocess skogsproduktion* har fått kritik från andra myndigheter och organisationer, bland annat för att fler berörda aktörer borde ha deltagit i arbetet.

Skogsbete s 271

En felaktighet finns i skrivningen. Syftet med stödet är bevarande av biologisk mångfald samt kulturmiljövärden i gamla skogsbeten. Igenplanterade marker eller skogsmark som ställs om till betesmark kan därför inte få stödet för skogsbete.

Stöd för energiskogsodling s 271

Det borde istället finnas stöd som riktar sig till ökad produktivitet av grödor i norra Sverige. En ökad odling av mat och foder skulle i slutändan ge fler positiva resultat, med både ökad kolinlagring, ökat företagande och mer mat på tallriken. Ytterligare ett plus vore att det skulle vara positivt för bevarandet av odlingslandskapet och kulturmiljöerna.

Målkonflikter s 275

Länsstyrelsen tillstyrker utredningens konstaterande om miljömålet Ett rikt odlingslandskap och målkonflikter.

Markägarnas situation s 277

Länsstyrelsen tillstyrker skrivningen om markägarnas situation och jordbrukspolitiken.

Förslag

Uppdrag till Jordbruksverket s 257

Länsstyrelsen avstyrker förslagen då de inte harmonierar med målen i livsmedelsstrategin eller med miljömålet Ett rikt odlingslandskap. Dessutom definieras jordbruk och livsmedelsproduktion numera som samhällsviktig verksamhet. Många rapporter visar att matproduktionen måste öka och på grund av klimatförändringar förflyttas norrut. Agroforestry och beskogning av jordbruksmark kan möjligen öka kolinlagringen, men minskar möjligheten till självförsörjning och livsmedelsexport i framtiden. Pågående kris orsakad av coronaviruset visar på vikten av detta. Därutöver kan odlingsmarker bli mycket svåra att återställa för odling om de beskogas.

Norrbottens län är idag nere på en försörjningsgrad för mat om 20-25 procent från att ha producerat 50 procent av den egna konsumtionen så sent som för 20 år sedan. Norrbotten är det län som avvecklat mest jordbruksmark procentuellt under de senaste decennierna. Sedan 1990 har antalet nötkreatur minskat med 41 procent och arealen brukad jordbruksmark minskat med 23 procent, dvs motsvarande 10 000 ha sedan år 1990 då "Omställning 90" realiserades. Denna jordbruksmark är till stor del av god kvalitet för odling (god jordart, både i älvdalar och längs kusten) och skulle kunna försörja väldigt många fler människor med mat.

Detta är en trend som ska vändas genom åtgärdsprogrammet i Norrbottens livsmedelsstrategi, Nära Mat. Jordbruksmark är en ändlig och en grundläggande resurs för produktion av mat, miljöbalken (MB 3:4) är tydlig på den punkten och även vid fysisk planering skall hänsyn tas till nyttjandet av mark och vatten över tid. Så bör fallet vara även i detta sammanhang.

Att eventuellt plantera igen jordbruksmark skulle gå i rakt motsatt riktning till nya nationella och regionala mål om ökad försörjningsförmåga, generationsmålet och miljömålen men också många av de globala målen i Agenda 2030 som framhåller vikten av en hållbar livsmedelskedja.

Artdatabanken beskriver situationen för den biologiska mångfalden som allvarlig till följd av igenväxning (2015). Norrbotten har sedan en tid tillbaka haft svårt att klara målen om en bibehållen biologisk mångfald i odlingslandskapet, främst till följd av att områden som tidigare brukats aktivt och skapat öppna landskap idag växer igen.

Jordbruksverket konstaterar vid upprepade tillfällen djurhållningens betydelse för det öppna odlingslandskapet, där även odlingen av foder är en pusselbit i landskapet och ekosystemet.

Många av målen i Agenda 2030 har nära eller direkt koppling till jordbruk och livsmedel för att säkerställa en hållbar utveckling för befolkningen globalt sett. Då stora delar av livsmedlen som konsumeras i Sverige är importerade har beroendet av tillgången på säkra livsmedel utifrån ökat. Sverige, som har god tillgång på jordbruksmark, har ett stort ansvar för att stödja och utveckla produktionen av livsmedel. Det finns en stor potential att öka livsmedelsproduktionen i Norrbotten, där jordbruksmarken är en grundläggande resurs. I Sverige har vi ett humidklimat vilket ger tillgång till vatten naturligt i landskapet och odlingslandskapet, särskilt i norra delen av landet vilket vi fick erfaras år 2018 då en långvarig torka lamslog stora delar av Europas och södra Sveriges livsmedelsproduktion. Norra Sverige klarade sig relativt väl och fick bidra med foder till södra Sverige genom ett omfattande transportarbete. I världen försörjs 40 procent av grödorna av borrhållning enligt Jordbruksverket (2016) vilket är ett system som skulle avlastas om vi konsumerade mer lokalproducerad mat. Norrbottens jordbruksmark är en värdefull resurs som vi har ansvar för att utveckla och nyttja som en tillgång för mat och energi.

Länsstyrelsen anser att det är av yttersta vikt att den aktör som ska utföra rådgivning har rätt kompetens. I norra Sverige, som redan har mycket skog, är det mycket viktigt att beakta det marmorade landskapet med öppna odlingsytor. Lämpliga energigrödor för dessa delar av landet borde vara grödor som kan integreras i en växtföljd med grödor för produktion av mat, exempelvis oljeväxter (raps och rybs) för framställning av HVO, spannmålsodling till mat eller etanol eller grödan fältkrassing som är en ny gröda som förädlas med målsättning om att kunna öka produktionen av HVO-diesel i norra Sverige. Dessa grödor faller naturligt in i en växtföljd på ett lantbruk som då kan producera både mat och energi på samma yta och därmed nyttja jordbruksmarken effektivare. Plantering av energiskog eller träd ska inte prioriteras före produktiv jordbruksmark och särskilt inte i Norrbotten.

Återvärning s 258

I skrivande stund är cirka 55 % av budgeten för vattenåtgärder i Landsbygdsprogrammet nyttjad, detta med endast nio månader kvar av programperioden. Länsstyrelsen tillstyrker dock utredningens förslag då rådgivning föreslås utökas men med förbehållet att fastmarksjordar som kan nyttjas för matproduktion undantas.

Uppdrag till Naturvårdsverket om exploatering av mark s 259

Länsstyrelsen välkomnar alla åtgärder som innebär minskad exploatering och fragmentering av jordbruksmark. Hänsyn krävs även till målen i den nationella livsmedelsstrategin.

Medel till Skogsstyrelsen för FoU samt rådgivning s 259 och s 260

Länsstyrelsen anser att avsnittet bör kompletteras med en punkt angående skogsbrukets påverkan på mykorrhizasvampar. Skogsbrukets lagring av kol styrs till stor del av mykorrhizasvampar. Det är också känt att skogsavverkning påverkar mykorrhizasvampar negativt och att fler mykorrhizaarter försvinner om färre träd sparas. Mot bakgrund av detta anser länsstyrelsen att mer kunskap inom detta område krävs innan det är möjligt att avgöra hur skogsmarken ska användas på effektivaste sätt.

Skogsutredningen 2019 (M 2019:02) s 261

Länsstyrelsen tillstyrker utredningens beslut att inte lämna förslag om skydd av produktiv skogsmark som en åtgärd för ökad kolsänka, utan istället avvakta Skogsutredningen 2019 (M 2019:02).

BESLUT

Beslut i ärendet har fattats av Landshövding Björn O. Nilsson efter föredragning av Maria Palo Isaksson, klimat- och energisamordnare vid enheten för Internationalisering och tillväxt. Vid beredning av ärendet har följande tjänstepersoner deltagit: Hulda Wirsén, samordnare Nära Mat vid Landsbygdsenheten; Jörgen Naalisvaara, samordnare miljömål vid Miljöanalysenheten; Micael Bredefeldt, samordnare klimatanpassning vid enheten för Samhällsskydd; Paulina Henriksson, samordnare Agenda 2030, Länsledningen; Charlotta Lindberg, projektledare Regionala skogsprogrammet, Enheten för internationalisering och tillväxt; Sara Borgström, samordnare landsbygdsprogrammet, Landsbygdsenheten samt Kenneth Fors och Roger K Larsson, Miljöskyddsgruppen.

Denna handling har godkänts digitalt och saknar därför namnunderskrift.

Så här hanterar länsstyrelsen personuppgifter

Information om hur vi hanterar dessa hittar du på www.lansstyrelsen.se/dataskydd.